

Irena Jůzová, 2007

S kůží na trh (z Benátek do Benátek)

Irena Jůzová

Na letošním Benátském bienále bude v Česko – slovenském pavilonu vystaven lukoprenový odlitek Ireny Jůzové (nar. 1965). Vydá se tak na cestu z Benátek nad Jizerou, kde má ateliér, do Benátek zvaných Venezia. Ve zvláštním prostoru připomínajícím luxusní butik bude v jakési „hře na obchod“ prezentován jako věčné, sériové, hmatatelné zboží. Umělá kůže – zanechaný otisk záměrně připomíná spíše anonymní produkt než nezaměnitelný umělecký výtvar. Je symbolem přítomné tržní situace, mementem i hravou nadsázkou. Je činem krásné ženy a přemýšlivé autorky (donedávna také asistentky v sochařském ateliéru prof. Aleše Veselého na pražské Akademii). Je akcí – konceptem, který již nyní (ač zcela nepoznán) vzbuzuje protichůdné reakce svou výlučností – totiž už tím, že byl odbornou porotou vybrán na nejuznávanější bienále světa.

Ireno, byla jste komisí vybrána, abyste reprezentovala českou výtvarnou scénu na letošním Benátském bienále, k čemuž Vám gratuluji. Co všechno tomu předcházelo? Kdy jste se rozhodla zúčastnit se „výběrového řízení“, bylo Vám jasné, co přesně nabídnete?

Děkuji za gratulaci. Samotné přípravě k přihlášení projektu do výběrového řízení předcházelo vypracování vizualizací práce Kolekce - Série do prostoru benátského pavilonu, jeho model s plánovaným půdorysem instalace, vypracování dokumentace spolu s některými segmenty v měřítku 1:1. Rozhodla jsem se zúčastnit „výběrového řízení“, protože jsem měla v té době projekt přesně v té fázi, ve které jsem řešila adjustaci jednotlivých částí v prostoru, tzn. zabývala jsem se jednotlivými typy vitrín pro krabice s kůžemi a stavbou stěn s výlohami. Benátský pavilon je krásná stavba s obdélníkovým sálem a velkým střešním oknem. Na zemi je terasová podlaha s vyznačeným pochodzím pásem opisujícím rozměr střešního otvoru ve stropě. Touto vnitřní architektonickou dispozicí mě pavilon natolik oslovil, že jsem se rozhodla uvažovat o umístění Kolekce - Série do jeho interiéru. V některých mých projektech je důležité, aby se prostor místa a má práce navzájem spolu dotýkaly, aby se citlivým způsobem uskutečnila jejich vzájemnost. Interiér pavilonu se přímo nabízel takovému záměru.

Přemýšlela jste při volbě tématu a jeho způsobu prezentace o tom, že bude existovat především pro mezinárodní publikum nebo to nijak zvlášť neodlišujete?

Kolekce - Série, ale i ostatní má díla vznikají vždy z nějakého vnitřního popudu nebo impulsu. Pohybují se v oblasti volného umění, a tak nezpracovávám zadaná témata, nechodím si pro scénář a nečekám na úkoly, abych je splnila. Jednotlivé projekty či témata se mi vždy nějakým způsobem vyjeví. Přijdou v podobě prvotní kresby ve skicáku, některá nosím léta v hlavě, protože čekají na ten správný čas a některá na mě spadnou jako z čistého nebe a doslova mě pohltí, takže s nimi musím neodkladně naložit.

Kolekce - Série se mně objevila v prvních náčrtech v roce 2004, zrodila se v období, kdy jsem prožívala velmi intenzivní pocity a zabývala jsem se úvahami o smyslu mého bytí.

O tom, že ji budu prezentovat někdy v budoucnu před mezinárodním publikem, jak říkáte, o tom jsem tehdy vůbec nepřemýšlela. Pro mě bylo především důležité, abych tu práci uskutečnila, protože jsem měla to silné vnitřní pnutí.

Domníváte se, že se ještě dají určit hranice mezi uměním a pouhou akcí (průzkumem) spíše sociologicko – psychologické povahy? Ptám se proto, že např. letošní laureátka Chalupčického ceny (pro výtvarné umění) Barbora Klímová vyhrála s čistým konceptem (kopírovala vědomě cizí koncepty a akce ze 60. a 70. let a přenesla jejich znovu-provedení do současnosti). Toto ocenění sklidilo rozporuplné reakce – například Ivan Martin Jirous o tom dokonce přednesl na Filozofické fakultě odsuzující přednášku. Jsou to možná pro někoho zajímavé počiny, ale jde přeci už ve své podstatě o zcela jinou kategorii, nemyslíte? Tedy zpět k Vám: je to ještě umění (fine art), to, čím se nyní zabýváte?

Vždy se dají vymezit a určit jakékoliv hranice, tak jako se dají věci prvoplánově odsoudit nebo zjednodušit. Umělec se přece velmi často dotýká ve své práci průzkumu sociologicko-psychologické povahy. Může určitou oblast prozkoumávat a to dokonce velmi dlouho. Jaký bude jeho výsledný faktický výstup, záleží na formě, kterou zvolí a která se mu bude pro ten či onen problém zdát nejvhodnější.

Jistě, že se zabývám volným uměním.

Proč myslíte, že je v současné době tak málo (dobrých) malířek či sochařek? Ženy – zdá se – inklinují více k novým médiím a způsobům vyjadřování. Vy jste toho dobrý příklad. Máte pro tento stav nějaké vysvětlení?

Nemyslím, že je málo dobrých malířek či sochařek, když ale chcete zdůrazňovat tyto dvě kategorie, malířství a sochařství (mohli bychom k nim přiřadit i kresbu), tak to jsou přece způsoby vyjádření v určité disciplíně. Je zvláštní, jak se pořád někdo může podívat nad tím, že se proměňují způsoby forem uměleckého vyjádření. Dnes přece také nenamáčíte pero do inkoustu a nepíšete na ruční papír. A ještě do toho, promiňte, zamotáváte ženy...

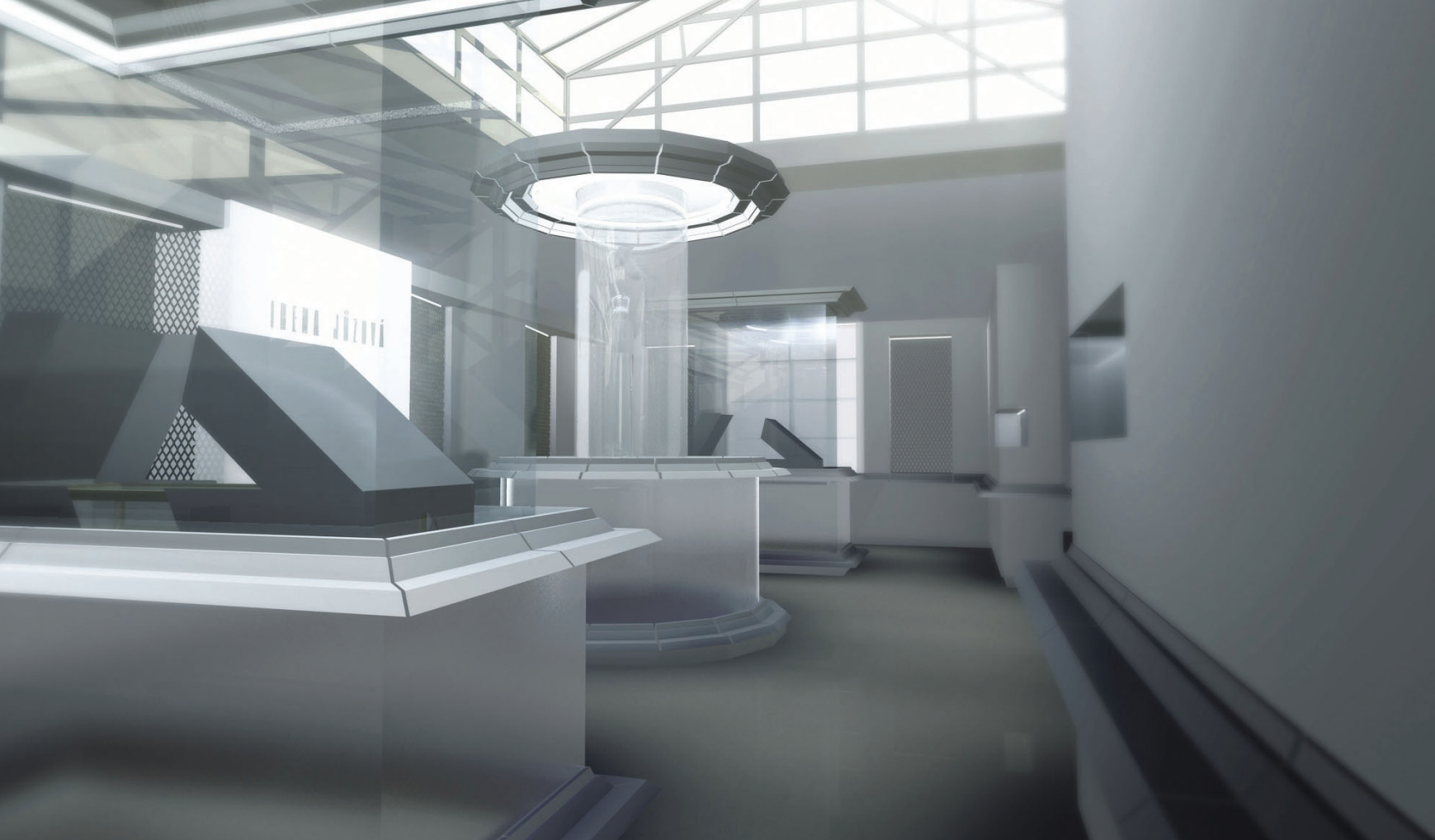
Já sama se také neřadím do kategorie multimediálních umělců, přestože využívám v notné míře různá i nová média, jako součást vyjadřovacích prostředků, které však nepovažuji za primární. Při každém problému, kterým se chci zabývat, jsem na čistém začátku a nemohu se svazovat dovednostmi, které jsem si osvojila, nějakým řemeslem.

Irena Jůzová, 2007

Kolekce - Série, 2007, kůže z transparentního lukoprenu v krabici, 125 x 50 x 20 cm

Kolekce - Série, 2007, vizualizace prostoru Česko - Slovenského pavilonu

Musím zkoumat tu věc ze všech stran a musím s pokorou a nasazením přijít na to, jak ji uchopit a v tom mi nepomůže žádná specializace získaná na něco. Naopak, mou snahou je nejen mentální překračování sama sebe, ale i překračování limitů ve zvolené technologii, kterou sama nemusím nevyhnutelně ovládat.

Možná mají ženy, že se k nim ještě vrátím, větší smysl pro komplexnější uchopení naší existence, touží se naléhavěji, a bez pozérské distance vyslovovat, otevírat, konfrontovat – jsou možná v dobrém slova smyslu angažovanější. Poznáte, co stvořil muž a co žena nebo Vás takové dělení, jak už tuším, nezajímá?

Poznám, když je věc nabitá energií, poznám tu sílu, která vás osloví, protože vám přináší sdělení a také autenticitu. Může vás z toho mrazit až v zádech nebo za krkem a je pak přece jedno kdo měl větší smysl pro komplexnější uchopení naší existence a jakou zastával distanci, a jestli byl žena či muž nebo jestli byl starý nebo mladý. Ta věc buď funguje, je nebo není, nic není mezi tím.

Když myslíte... Zpět tedy k Vašemu projektu pro Benátky nazvanému Kolekce – Série. Na bienále bude vystaven lukoprenový odlitek Vašeho těla, adjustován pak v prostoru připomínajícím prodejnu (butik) s luxusním zbožím. „Kůže“ v několika exemplářích bude „nabízena“ návštěvníkům v nějaké schránce?

Moje kůže z celého těla jsou vystaveny ve třech skleněných vitrinách. Dvě kůže jsou složeny do papírových krabic s průhlednými víky chráněnými papírovými bočnicemi s mým monogramem. Krabice jsou vyrobeny v továrně a jsou složeny ze tří částí (vnitřní průhledná krabice pro kůži, boční papírová víka s mým jménem a nakonec se vše zasune do čistého bílého pouzdra). Jednotlivé části rukou a nohou jsou vystaveny na malých podstavcích ve výlohách a policích ve stěnách stavby. V centrální válcové vitrině je jedna kůže navlečena na torzo jako šaty.

Kolekce - Série, 2007, kůže z transparentního lukoprenu v krabici, 125 x 50 x 20 cm

Co má Vaše expozice představovat, asociovat či symbolizovat? Je to hra na obchod... akce dovádějící ad absurdum stav našeho světa a jeho spotřební společnosti?

To vysvětlení z kůže je vlastně v širším hledisku metafora pro neustálé „obnažování“ stavu mé mysli, která se promítá v mých dílech. U mě, jako u vizuálního umělce to má ale navíc ještě ten háček, že tento svůj obrozující osobní proces, v případě Kolekce – Série, ale i jiné své další myšlenkové procesy a ideje zhmotňuji do podoby výtvarných výsledků, které jsou nejen hodnoceny jako takové (z odborného hlediska), ale stávají se určitou formou zboží. Je zde předpokládána jejich hodnota. A máme zde otázku o měřitelnosti ceny takového uměleckého zboží. Následující

otázka je: jaký stanovit parametr toho hodnocení? A mohli bychom pokračovat dál a dál. Víte, moje práce nevznikla jako nějaká kritika nebo rádoby hra na něco, ale jak už jsem vysvětlila, část se týkala mě osobně, mé vnitřní proměny a část právě toho pocitu, kdy jsem přemýšlela a kladla si otázky o smyslu mé práce, zabývala jsem se úvahami o jejím naplnění v širším kontextu, o jejím významu a proč vlastně dělám to, co dělám. Také moje práce vznikla na základě pocitu, že jsem si mnohem více uvědomila, že způsob, kterým k věcem přistupuji, není nijak atraktivní právě pro tu měnovou směnitelnost a asi nebude nikdy výnosným artiklem pro galeristy nebo soukromé sběratele. A taky mě upřímně v tu dobu více zatěžoval fakt, že si absolutně dotuji své práce a že by umění mělo být více podporováno, třeba jako věda.

V tom s Vámi souhlasím. Ale opět k Vám: nejedná se tedy o výprodej duše, ale snad ani skutečného (hmatatelného) těla – spíše jeho otisku respektive odlitku, je připomínkou minulého (uplynulého, pomíjejícího) obrazu. Vaše ženské tělo zde bude tedy adjustováno jako nějaká lahvička luxusního parfému. Diváci budou v prostoru instalace – prodejny konfrontováni s několika kusy odlitků mléčně průsvitné kůže. Jste to ještě Vy, podoba Vašeho trvání?

Řekla bych, že to je spíše jakési zastavení v čase. Jako když se na sebe podíváte trochu z odstupem, ze shora, z dálky. Také je to o tom, že tělo je tělo, povrch povrchem, myšlenka ta je věčná, ta má hybnou sílu. A jestli jsem to já? Já jsem přece celá ta práce, nejen odličky. Celou tou prací vybízím k řadě otázek a zamyšlení.

To ano, vždyť pohled na ostatky vysvělené ženy je jistě vzrušující i morbidní zároveň – Eros a Thanat se prolínají. Pozornost je, jak říkáte, upřena jinam než k obvyklé tělesnosti a její exhibici. Kůže je spíše znakem fyzické nepřítomnosti, povrchnosti, umělosti, chladné odosobnělé dokonalosti... Vyhýbáte se výkladu připomínajícímu sexualitu či aktuální genderový podtext?

Vůbec se těmto výkladům nevyhýbám. Vystavuji otisk svého těla, ale jak jsem vám již trochu ozřejmila, ke vzniku Kolečka – Série mě vedly jiné úvahy než otázka sexuality či zabývání se genderovou otázkou. Kdybych byla muž, bude všude mužská kůže, ale já jsem žena a jsem jí ráda a chápu a nevadí mi, že obecně ženská kůže vzbuzuje erotičtější a příjemnější pocity. To je naprosto v pořádku a nijak mě to neznejšíuje.

O tom ale nepochybuji. Vlastně až způsob instalace – situování kůže do vitrín v jakoby butiků s kaširovaným interiérem posunuje výrazněji a názorněji celkové vyznění. Narážíte tím na to, že vše (tedy i tělo stejně jako umění) se může stát pouhým produktem - což záleží snad jen na souvislostech a způsobu nabízení?

Narážím tím na to, že když něco vymyslím, něčím se zabývám a následně z těch pocitů a emocí něco vyprodukuji, dávám sama sebe v šanc...

Vaše osobitě pojmenování mechanismu dnešní doby jasně deklaruje: všeobíjající věcnost, povrchnost, zaměnitelnost... co ještě by se mohlo či mělo z toho vyčíst? Nemí Vaše „zpráva o světě“ až příliš pesimistická? Mohla by přinést sebereflexi a očistu, mohla by mít nějaký dopad? Nemí to jen přilévání oleje do zničujícího a stále sílícího ohně?

Myslím, že to je vaše osobitě pojmenování. Jestli jste si to tak vyložil, nechci vám oponovat, spíš jste mě překvapil. Mám pocit, že nic nedeklaruji, nevnímám svět ležící ve zničujícím ohni. Poslední dobou spíš chodím po špičkách a v tichosti pozoruji. Těším se ze spousty věcí, které vidím kolem sebe. Přilévat olej, to by mě nenapadlo.

Zkusme být nyní trochu konkrétnější... Jak jste přišla na tuto techniku odlévání? Jak práce probíhala - Kdo a jak s Vámi spolupracoval? Neměla jste zábrany s nahotou? Co jste při tom pociťovala? Jste extrovert?

Na techniku odlévání jsem nepřišla, ta je celkem daná jasným postupem. Ve chvíli, kdy jsem si vyjasnila, že potřebuji „kůži“ svého těla, oslovila jsem odborníky na odlévání živého člověka. Požádala jsem absolventy ze sochařské školy profesora Hendrycha na AVU a ti mě ve stoje ve čtyřech odlili do sádry. Jste pod sádrkou v jednu chvíli naprosto celí. Vše musí být velmi dobře připravené a musí být všichni dobře sehaní, protože to není žádná legrace. Odlívala jsem se dvakrát, poprvé se vše nepodařilo tak, jak jsme chtěli. Potom se ze sádrové formy získal sádrový odlitek mého těla a z něj vyrobili lukoprenovou formu, do které se po vrstvách vtíral transparentní lukopren pro finální odlitek mé kůže. Svůj stud jsem překonala, ani jsem o tom moc nepřemýšlela, chtěla jsem to mít už za sebou, věděla jsem, že stejně nemám vyhnouti a požádat nějakou kamarádku, to by nemělo smysl. Tak jsem šla do toho.

Nepřineslo to nakonec přeci jenom nečekané pocity? Člověk se moc nezná (nevidí)... pohlédnout na sebe a ještě v takové formě... snažila jste se mít zřejmě odstup, ale přeci jen... je to rituál?

Musím říct, že pohled na odloženou kůži z mého těla mě přeci jen trochu zarazil. Přišla mi na mysl především křehkost naší tělesné schránky, a vůbec ve mně vyvolal mnoho asociací.

Pracovala jste již dříve se svým tělem a uvažujete o tom do budoucna?

Své tělo jsem takto použila poprvé a v mých dvou projektech, na kterých začínám pomalu pracovat, se určitě neobjeví.

Ve své práci pro Benátky kladete tedy důraz nikoliv na tělo, ale na odhozenou „slupku“. Zaprodala jste - obrazně řečeno - kůži. V současné době probíhá v Praze kontroverzní výstava mrtvých těl. Viděla jste ji a co si o tom v principu myslíte?

Kolečka - Série, 2007, vizualizace prostoru Česko - Slovenského pavilonu

Ano, o výstavě, kterou jsem neviděla, jsem se dozvěděla na internetu. V principu si myslím, že je neetické vystavovat tímto aranžovaným způsobem lidská těla.

Neobáváte se zaprodání duše? Mohlo by se totiž stát, že v Benátkách zaujmete, všimne si Vás prestižní ambiciózní galerista a jak to tak bývá – bude pravděpodobně usilovat mluvit Vám do toho, co a jak dělat. Představte si, že hra na luxusní butik se vymkne z Vašeho konceptu a lidé budou chtít kůži i za velké peníze. Nastane poptávka a pak Vaše zásadní rozhodnutí: vyrobila byste další takové „zboží“ a prodávala ho na trhu s uměním? Nebylo by to nic neobvyklého... sama celý mechanismus tak prezentujete.

Nějak jste to zdramatizoval, nemyslíte? Řekla bych, že duše se dá zaprodat trochu jiným způsobem, než prodejem své práce přes galeristu.

Pokud nastane poptávka, tak nemám žádné zásadní rozhodnutí, protože budu jediné ráda, když o mé „zboží“ bude zájem. Alespoň o zboží v této formě. Vždyť doposud jsem si své zboží musela dotovat sama a už mám v počátcích další dva projekty, které si rozhodně do obývacího pokoje nikdo nekoupí.

Přesto, prozradte, kolik by stála nebo již stojí taková jedna Vaše kůže?

Moje kůže je drahá!

Ireno, čím se živíte? Tento druh tvůrčí činnosti není na trhu příliš směnitelný, jak sama potvrzujete. Vysvělená kůže v jakémsi relikviáři nemá proti obrazu či soše příliš šanci...

...šanci k prodeji. Vidíte, teď mám konečně pocit, že jste mi porozuměl. Našel jste nadpis k našemu rozhovoru. Tento druh tvůrčí činnosti není na trhu příliš směnitelný. Přesto ale... svoji šanci dostal...

Čím je pro Vás umění?

Nechápu umění jako produkci artefaktů, obrazů a soch, ale chápu je jako specifický jazyk, skrze který chci sématicky přesně vyjádřit své pocity a myšlenky.

Radan Wagner

foto: Jaroslav Brabec, archiv Ireny Jůzové

Kolečka - Série, 2007, vizualizace prostoru Česko - Slovenského pavilonu

